

STORTINGET

Innst. 173 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:28 S (2025–2026)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og Tor André Johnsen om innføring av ungdomskriminalitetsnemnd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd, som skal kunne pålegge behandlings-, oppfølgings- og skjermingstiltak for kriminelle ungdommer under 18 år og ungdom med problemadferd.
2. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om oppbygging av et nettverk med institusjonsplasser for ungdom, både åpne og lukkede, som inneholder bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering av ungdom.
3. Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som gir mulighet til å holde ungdom med kriminell adferd i lukkede institusjoner så lenge det er behov for det.
4. Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som sikrer vurdering av hensynet til samfunnet og ofrenes beste når oppfølging av og tiltak mot barn under den kriminelle lavalder skal vurderes.

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen har uttalt seg om forslaget i brev av 20. november 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. Det kom tre skriftlige innspill, og de er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på sakens side på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Erik Hager, Ulvar Akselsen, Farukh Qureshi og Kristine Løfshus Solli, fra Fremskrittspartiet, Anette Carnarius Elseth, lederen Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide og Stian Storbukås, fra Høyre, Mari Holm Lønseth og Helene Røsholt, fra Senterpartiet, Bent-Joacim Bentzen, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Edvard Askjer, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og Tor André Johnsen om innføring av ungdomskriminalitetsnemnd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle.

Bakgrunn

Komiteen viser til at forslagsstillerne begrunner representantforslaget med en bekymring for utviklingen i ungdomskriminaliteten de senere årene. Forslagsstillerne mener dagens reaksjonsformer i for liten grad forebygger ny kriminalitet blant unge gjengangere, og at samfunnet mangler virkemidler til å gripe inn på en tilstrekkelig måte.

Komiteen viser til de siste års alvorlige utvikling i ungdomskriminalitet. Komiteen mener politiet trenger mer ressurser for å håndtere denne. Samtidig er det avgjørende å forebygge bedre, slik at kriminalitet ikke skjer.

Komiteen viser til at de aller færreste ungdommer begår kriminalitet, og at mange av de som begår kriminalitet, selv er utsatt for vold eller omsorgssvikt i hjemmet. Komiteen mener det trengs flere tiltak for å sørge for at ungdommer som er på vei inn i en kriminell løpebane, får hjelp, støtte og oppfølging for å komme seg ut av miljøet. Komiteen understreker at gode skoler hvor alle elever opplever mestring og læring og gode fritidstilbud er avgjørende for å forebygge kriminalitet. Samtidig er det nødvendig med et bedre barnevernstilbud som gir barn og ungdom oppfølging og hjelp.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne viser til at den aller viktigste innsatsen i bekjempelsen av barne- og ungdomskriminalitet handler om å forebygge at barn og unge rekrutteres inn i kriminalitet. Men man skal også sikre at de som bryter loven, møtes med raske og treffsikre reaksjoner, og straffe kyniske bakmenn som utnytter barn til kriminalitet, strengt. Målet er å ta grep som virker, og som både beskytter barna det gjelder, og samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen allerede har tatt flere viktige grep, herunder blant annet etablering av hurtigspor for straffesaker med gjerningsperson under 18 år, én-til-én-oppfølging av unge i randsonen av kriminalitet samt piloting av et nytt forsterket institusjonstilbud for barn som begår alvorlig/gjentatt kriminalitet. I tillegg er kapasiteten ved kriminalomsorgens ungdomsenheter styrket, og det pågår en kraftfull satsing på bekjempelse av kriminelle nettverk, omtalt av politiet som en «game changer».

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at bekjempelse av barne- og ungdomskriminalitet er en del av regjeringens plan for Norge, og er høyt prioritert for Arbeiderparti-regjeringen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen også har varslet flere nye grep, blant annet strengere straffer for ulovlig befatning med kniver, skytevåpen og eksplo-

siver, en ny straffebestemmelse som rammer involvering av mindreårige i kriminalitet, og flere tiltak som øker politiets og barnevernets handlingsrom i møte med barn som begår kriminalitet eller er i faresonen for det.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen har varslet forlengelse av tiden barnevernsinstitusjoner kan låse dører og begrense besøk og barnets tilgang til telefon og internett. Det er også varslet at regjeringen vil se på ytterligere lovhjemler som skal sikre et nødvendig beskyttelses- og sikkerhetsnivå for å ivareta barn som er til fare for seg selv eller andre, eller som står i fare for å bli utnyttet til kriminalitet. I tillegg vil regjeringen følge opp Stortingets vedtak nr. 8 (2025–2026) fra trontaledebatten om å komme tilbake med forslag til lovhjemler som ivaretar behovet for forsterkede institusjonstilbud innenfor barnevernet for barn som begår eller står i fare for å begå gjentatt alvorlig kriminalitet.

Disse medlemmer mener at tiltakene som er satt i gang og varslet fremover, ivaretar balansen mellom barnas behov for omsorg og hjelp til å komme ut av kriminalitet, og hensynet til samfunnet og ofrene for kriminalitet på en god måte.

Når det gjelder forslaget om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd, viser disse medlemmer til at regjeringen allerede har satt i gang et arbeid med å vurdere nærmere om det er elementer fra det danske «Ungdomskriminalitetsnævnet» som kan utfylle våre eksisterende ordninger.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil understreke at utviklingen innen ungdomskriminalitet de siste årene er sterkt urovekkende og beklagelig, særlig når det gjelder voldsbruk og andre alvorlige lovbrudd. Selv om det dreier seg om en relativt liten gruppe barn og unge, står denne gruppen for en betydelig andel av de mest alvorlige lovbruddene i sine aldersgrupper. Dette medlem mener derfor det er behov for sterkere og mer treffsikre virkemidler for å bryte denne negative utviklingen som har forekommet, og fremdeles forekommer, på den sittende regjeringens vakt.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett for 2026 foreslo å doble antall soningsplasser for ungdomskriminelle under 18 år for å sikre at kapasiteten i ungdomsfengsler bedre svarer med behovet. Videre har Kristelig Folkeparti foreslått full innføring av hurtigspor i domstolene for lov-brytere under 30 år i alle politidistrikt, ikke bare til Sør-Vest politidistrikt som den sittende regjeringen la opp til i sitt forslag til statsbudsjett for 2026.

Politiet trenger nye verktøy

Komiteen viser til at forslagsstillerne mener politiet i dag har begrensede virkemidler overfor unge gjen-

gangere, og at ungdom som gjentatte ganger begår kriminalitet, ofte raskt er tilbake på gata. Forslagsstillerne peker på at dagens regelverk gjør det vanskelig å holde unge lovbytere borte fra miljøer der ny kriminalitet skjer.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne fremholder at bruk av lukkede institusjonsplasser i praksis forekommer svært sjelden, og at eksisterende hjemler i liten grad gir mulighet til å skjerme både ungdommen og samfunnet over tid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til en negativ og alvorlig utvikling i ungdomskriminaliteten, med mer brutale lovbrudd og stadig yngre gjerningspersoner. Disse medlemmer merker seg at nedgangen i ungdomskriminaliteten snudde etter innføringen av ungdomsstraff i 2014, og at økningen særlig gjelder vold, ran, trusler, utpressing og kroppskrenkelser. Det fremheves at 18-åringer, som ikke var omfattet av reformen i 2014, fortsatt har hatt en positiv utvikling, mens i aldersgruppen 13–17 år har det vært en markant økning. Etter disse medlemmers syn viser dette at dagens reaksjoner ikke gir tilstrekkelig allmennpreventiv effekt, og at samfunnet står uten tilstrekkelige virkemidler til å bryte de kriminelle løpene til unge gjengangere.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil understreke at terskelen for bruk av tvangsmidler overfor barn og unge fortsatt skal være høy. Samtidig må politiet gis nødvendige verktøy for å beskytte samfunnet og forebygge alvorlig kriminalitet, selv når de kriminelle er unge. Dette medlem mener derfor at det bør åpnes for at politiet i særlige tilfeller kan ilegge omvendt voldsalarm overfor mindreårige mellom 15 og 18 år, som et alternativ til mer inngripende tiltak. Omvendt voldsalarm kan bidra til å forhindre kontakt med bestemte personer eller opphold i avgrensede områder, og dermed forebygge vold og nye lovbrudd.

Ungdomskriminalitetsnemnd

Komiteen viser til at forslagsstillerne foreslår å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd, et nytt saksbehandlingsspor for kriminelle ungdommer og ungdommer som er i faresonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at dagens ordning med ungdomsstraff og ungdomsoppfølginger for svak til å hindre gjentakelse og rekruttering, og at samfunnsvernet ikke blir ivare tatt gjennom denne reaksjonsformen. Disse medlemmer ønsker en modell for en ungdomskriminalitetsnemnd som et nytt saksbehandlingsspor for kriminelle ungdommer og ungdommer i faresonen,

uavhengig av om de er over eller under kriminell lavalder. Nemnden må ha et domstollignende preg, høy tverrfaglig kompetanse og kunne fastsette individualiserte reaksjoner som kombinerer behandling, oppfølging og skjerming. For ungdom over kriminell lavalder må domstolen først avgjøre skyld, deretter kan saken overføres til nemnden for fastsettelse av reaksjon. For ungdom under kriminell lavalder bør hele saksgangen ligge til nemnden, basert på opplysninger fra politi, barnevern og øvrige instanser.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd som skal kunne pålegge behandlings-, oppfølgings- og skjermingstiltak for kriminelle ungdommer under 18 år og ungdom med problemadferd.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti har merket seg den danske «Ungdomskriminalitetsnævnet», og at ordningen har vært særlig god for barn under 15 år. En evaluering av ordningen viser at andelen barn mellom 10 og 14 år som begår ny kriminalitet etter å ha vært i nemnden, er på 23 pst., mens det blant barn som ikke har hatt oppfølging i nemnden, er hele 35 pst. som begår ny kriminalitet. For barn mellom 15 og 17 år finner evalueringen imidlertid ingen forebyggende effekt. Disse medlemmer mener det bør igangsettes et arbeid for å vurdere om det skal innføres en lignende nemnd i Norge, eller om det heller kan gjøres endringer og forbedringer i dagens systemer.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om det skal innføres en ungdomskriminalitetsnemnd som gjelder barn mellom 10 og 14 år, etter modell fra den danske 'Ungdomskriminalitetsnævnet'. Utredningen skal vurdere om det bør opprettes en egen nemnd, eller om det skal iverksettes endringer i f.eks. konfliktrådene for å gi barn som begår kriminalitet bedre og tydeligere oppfølging og opprette rettferdighet for ofrene.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet støtter ikke forslaget om opprettelse av et nytt domstollignende organ. Dette medlem viser til at forbedring av de strafferettslige reaksjonene for unge kriminelle har vært, og er, en prioritert oppgave for Senterpartiet, og at Senterpartiet i regjering foreslo en rekke lovendringer som et samlet Storting sluttet seg til og som gir domstolen flere handlingsalternativer i møte med unge lovbytere. I den forbindelse viser dette medlem til at utover etableringen av hurtigspor er domstolen gitt adgang til å kombinere ungdomsstraff med

ulike særvilkår og ubetinget fengsel uten nærmere tidsbegrensning. I sum ivaretar dette formålet med ungdomsstraffen bedre og mer effektivt, og sikrer en raskere iverksettelse og bedre bruddhåndtering.

Når det gjelder forslaget fra komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti om en ordning etter modell av danske «Ungdomskriminalitetsnævet», oppfatter dette medlem at dette allerede langt på vei er gjennomført med innføringen av hurtigspor, ungdomsstraff, én-til-én-oppfølgning m.m. Dette medlem avviser ikke at det kan være elementer fra den danske modellen som kan være nyttige for å komplettere det norske systemet, og merker seg at det allerede er besluttet å igangsette et arbeid for å vurdere dette. Dette medlem imøteser dette arbeidet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i 2014 stemte for ny konfliktrådslov og innføringen av ungdomsstraff. Ungdomsstraff og -oppfølging har vært viktige straffereettslige tiltak for og mot ungdomskriminalitet. Dette medlem vil understreke at det vil være en feilslutning å hevde at ungdomsstraff som sådan er årsak til økning i ungdomskriminalitet. Samtidig vurderer dette medlem at ordningen tilsynelatende ikke i tilstrekkelig grad har fungert etter hensikten i møte med de mer alvorlige sakene. Dette medlem mener derfor det ikke er aktuelt å forkaste ungdomsstraff, men vil heller videreutvikle og styrke ordningen slik at den bidrar til raskere reaksjon og tydeligere progresjon ved lovbrudd.

I forlengelsen av dette, når det gjelder forslaget om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd, mener dette medlem at en slik ordning kan være et hensiktsmessig verktøy for bedre samordning mellom politi, barnevern, skole og øvrige instanser, og for å sikre raskere og mer forpliktende oppfølging av unge med alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Økt tverrfaglig samarbeid og tydelig ansvars plassering kan bidra til mer helhetlige tiltak og redusert risiko for tilbakefall. Samtidig mener dette medlem en evaluering av ungdomsstraff i dette henseende er relevant, etter over ti års virke som straffetiltak.

Institusjonsplasser for barn og unge

Komiteen merker seg at forslagsstillerne foreslår å etablere et nettverk av institusjoner med bred kompetanse, som inneholder de tilbudene og verktøyene som trengs for å behandle og rehabilitere ungdommene samt beskytte samfunnet.

Komiteen viser også til at forslagsstillerne peker på erfaringer fra Danmark.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Norge i praksis mangler lukkede institusjonsplasser som kan benyttes i mer enn svært

korte perioder, og at svært få mindreårige dømmes til fengsel selv ved alvorlige lovbrudd. Dette etterlater et tomrom hvor verken behandling eller samfunnsvern ivaretas. Disse medlemmer mener det må etableres et nettverk av institusjoner, både åpne og lukkede, med høy tverrfaglig kompetanse, og som kan gi struktur, skoleoppfølging, behandling og skjerming. Erfaringer fra blant annet Danmark viser at forsterkede institusjoner i et eget behandlingsspor kan gi bedre resultater enn dagens norske tilnærming.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om oppbygging av et nettverk med institusjonsplasser for ungdom, både åpne og lukkede, som inneholder bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering av ungdom.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet understreker videre at institusjonene må ha klare hjemler for langvarig skjerming når kriminalitetsbildet tilsier det. Kortvarige plasseringer uten mulighet for forlengelse har vist seg utilstrekkelige for å beskytte ofre og samfunn mot gjentatt kriminalitet fra unge gjengangere samt for å gi reell behandlingssmessig effekt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som gir mulighet til å holde ungdom med kriminell adferd i lukkede institusjoner så lenge det er behov for det.»

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at det må foreligge gode rettssikkerhetsgarantier for ungdommer som skal ha opphold på en institusjon, og at varighet på oppholdet må kunne være langt nok til å gi god oppfølging av barnet. Disse medlemmer mener ungdom som er i lukket institusjon, skal sikres god oppfølging gjennom et tverrfaglig team som sikrer fremdrift på skole og gir eventuell behandling. Det er viktig at barnets beste ivaretas. I mange tilfeller er det ikke til barnets beste å oppholde seg i et kriminelt miljø.

Disse medlemmer viser til at Høyre gjentatte ganger har fremmet forslag om å opprette nasjonale institusjonstilbud for barn og unge som begår alvorlig og gjentatt kriminalitet. Disse medlemmer mener at dagens tilbud verken ivaretar hensynet til barnet eller til samfunnet godt nok.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne er enige med forslagsstillerne i at det er en utfordring at barn under den strafferettslige lavalderen som begår alvorlig kriminalitet, ofte faller mellom flere stoler ved at det i dag mangler et tilpasset tilbud som både ivaretar samfunnsvernet og gir beskyttelse og omsorg for barnet. Disse medlemmer viser til pilotforsøket med et forsterket institusjonstilbud rettet mot ungdom som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Disse medlemmer mener erfaringene fra denne piloten vil være viktig i videreutviklingen av det forsterkede institusjonstilbudet innen institusjonsbarnevernet.

Når det gjelder forslag nr. 2 i representantforslaget, oppfatter disse medlemmer at et nettverk for behandlingsinstitusjoner allerede er i funksjon, både innad i Bufetats regioner og nasjonalt.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne viser for øvrig til at stortingsflertallet i vedtak 8 i forbindelse med trontaledebatten allerede har vedtatt å be regjeringen komme tilbake med forslag til lovhjemler, og at dette er til oppfølging i departementet. Disse medlemmer oppfatter derfor at forslagene fra Fremskrittspartiet allerede er ivare tatt, og avventer derfor regjeringens oppfølging av dette i det varslede lovarbeidet.

Disse medlemmer vil samtidig understreke at utfordringsbildet når det gjelder barne- og ungdomskriminaliteten gjør det nødvendig hele tiden å vurdere nye tiltak – også endringer i adgangen til å gjøre inngrep, men at dette må gjøres kunnskapsbasert. Disse medlemmer har derfor en forventning om at regjeringen nå setter tempo og prioriterer å få fram de sakene som er vedtatt igangsatt.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti støtter oppbyggingen av et nettverk av institusjonsplasser for ungdom, både åpne og lukkede, med bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering. Kapasitet og kvalitet i institusjonstilbudet er avgjørende for å kunne gi målrettet behandling, sikre nødvendig skjerming og hindre videre rekruttering til kriminelle miljøer. Lukkede institusjoner kan etter dette medlems syn være nødvendige i enkelte alvorlige tilfeller, både av hensyn til barnet selv, til ansatte og til samfunnets sikkerhet. Samtidig må slike tiltak være strengt regulert, målrettede og underlagt tydelig kontroll, og ikke utvikle seg til en hovedregel. Dette medlem kan derfor ikke støtte en ordlyd som åpner for å holde ungdom i lukkede institusjoner «så lenge det er behov for det», uten nærmere avgrensninger og retts-sikkerhetsgarantier.

Hjemmel til å beskytte samfunnet

Komiteen viser til at forslagsstillerne peker på at barnevernet i dag primært skal vurdere barnets beste, og at hensynet til samfunnets og ofrenes behov for beskyttelse ikke alltid inngår tilstrekkelig i vurderingene. Forslagsstillerne mener derfor at nytt regelverk må sikre at både barnets behov og samfunnets behov for trygghet kan ivaretas.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er en grunnleggende svakhet at barnevernet i dag bare kan vurdere barnets beste, uten å ha hjemler til å vektlegge samfunnsvernet og ofrenes behov for beskyttelse når barn under kriminell lavalder begår alvorlige lovbrudd. Disse medlemmer mener det trengs klare lovhjemler som eksplisitt sikrer at både barnets behov, ofrenes interesser og samfunnets trygghet vurderes før tiltak fastsettes – herunder adgang til skjerming i lukkede institusjoner når risikoen tilsier at dette er nødvendig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som sikrer vurdering av hensynet til samfunnet og ofrenes beste når oppfølging av og tiltak mot barn under den kriminelle lavalder skal vurderes.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti står fast ved dagens kriminelle lavalder. Samtidig er det etter disse medlemmers syn naturlig at hensynet til samfunnsvern og ofrenes beste inngår som en del av vurderingen når tiltak overfor barn under den kriminelle lavalder skal fastsettes, forutsatt at barnets beste fortsatt er et grunnleggende hensyn.

Høring

Komiteen viser til at det ble gjennomført en skriftlig høring i saken med frist for høringsinnspill 29. januar 2026. Komiteen mottok høringsinnspill fra Norges institusjon for menneskerettigheter, Fellesorganisasjonen samt LY og Landsforeningen for barnevernsbarn.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som gir mulighet til å holde ungdom med kriminell adferd i lukkede institusjoner så lenge det er behov for det.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd som skal kunne pålegge behandlings-, oppfølgings- og skjermingstiltak for kriminelle ungdommer under 18 år og ungdom med problemadferd.

Forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede om det skal innføres en ungdomskriminalitetsnemnd som gjelder barn mellom 10 og 14 år, etter modell fra den danske «Ungdomskriminalitetsnævnet». Utredningen skal vurdere om det bør opprettes en egen nemnd, eller om det skal iverksettes endringer i f.eks. konfliktrådene for å gi barn som begår kriminalitet bedre og tydeligere oppfølging og opprette rettferdighet for ofre.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om oppbygging av et nettverk med institusjonsplasser for ungdom, både åpne og lukkede, som inneholder bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering av ungdom.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som sikrer vurdering av hensynet til samfunnet og ofrenes beste når oppfølging av og tiltak mot barn under den kriminelle lavalder skal vurderes.

Oslo, i justiskomiteen, den 17. mars 2026

Jon Engen-Helgheim

leder

Erik Hager

ordfører

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
25/6568 - SGR

Dato
20.11.2025

Dokument 8:28 S (2025–2026) Representantforslag om innføring av ungdomskriminalitetsnemnd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle

Jeg viser til oversendelse 6. november 2025 av representantforslag fra Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og Tor André Johnsen om innføring av ungdomskriminalitetsnemnd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle (Dokument 8: 28 S (2025–2026)).

Regjeringens fremste mål er å skape et trygt samfunn for alle. Den siste tidens hendelser med eksplosjoner og alvorlige voldshandlinger, rokker ved trygghetsfølelsen vår. At flere av disse hendelsene involverer barn under den kriminelle lavalder, gjør situasjonen ekstra alvorlig. Vi skal møte denne utfordringen med tiltak som ivaretar både barna og samfunnssikkerheten, avverger ytterligere vold og legger til rette for at rekrutteringsgrunnlaget inn mot kriminaliteten er så lite som mulig.

Jeg er opptatt av at tiltakene vi iverksetter må være kunnskapsbaserte og sikrer at vi oppnår det vi ønsker – et tryggere samfunn. Vi skal forebygge at barn og unge involveres i kriminalitet, samtidig som vi sikrer at kriminaliteten oppklares og at unge som bryter loven møtes med raske og treffsikre reaksjoner. Vårt mål er, i tett dialog med fagmiljøene, å ta grep som virker som både beskytter barna det gjelder og samfunnet.

Det er innhentet uttalelser fra Barne- og familieministeren når det gjelder de punktene i representantforslaget som ligger under hennes ansvarsområder. Med dette som utgangspunkt har jeg følgende kommentarer til representantenes forslag:

- 1 *Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd, som skal kunne pålegge behandlings-, oppfølgings- og skjermingstiltak for kriminelle ungdommer under 18 år og ungdom med*

problemadferd.

Regjeringen vil bekjempe kriminalitet, og årsakene til kriminalitet. Det viktigste er å sørge for at kriminalitet og uønskede hendelser ikke skjer. Når det først begås kriminalitet, skal den møtes med en rask og treffsikker reaksjon. Dette er spesielt viktig for barn og unge.

Straffegjennomføringen skal ta hensyn til den enkeltes forutsetninger, behov og ressurser, men også sette tydelige grenser. Vi har forbedret straffereaksjonene for ungdom, ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, med nye lovendringer som trådte i kraft i fjor. Endringene skal blant annet sikre raskere iverksettelse av straffen, tilrettelegge for et bedre tverrsektorielt samarbeid, gi domstolene flere handlingsalternativer og større rom for individuelle vurderinger, samt sikre god ivaretagelse av fornærmede og bygge relasjoner rundt ungdommen. I tillegg kan ungdomsstraff, ved lovendringer som trådte i kraft i fjor, nå også kombineres med ubetinget fengsel.

Det er også lagt til rette for at det nasjonalt kan etableres lokale «hurtigspor» for raskere pådømmelse av straffesaker mot gjerningspersoner under 18 år. I 2025 har regjeringen prioritert en særskilt innsats for hurtigere behandling av straffesaker for gjerningspersoner under 18 år i Agder, Oslo, Vest og Øst politidistrikt. I statsbudsjettet for 2026 foreslår vi å utvide innsatsen til Sør-Vest politidistrikt. I 2025 er det også etablert «en-til-en-oppfølging» der barn og unge får tett individuell oppfølging og tilpassede tiltak. I Oslo omfatter «en-til-en-oppfølgingen» og «hurtigspor» også de under 15 år.

Samlet ivaretar disse ordningene mange av de samme oppgavene som ligger til det danske «Ungdomskriminalitetsnævnet», som ble opprettet i 2019.

«Ungdomskriminalitetsnævnet» har som oppgave å beslutte målrettede og individuelle forebyggende tiltak overfor barn i alderen 10–17 år som begår lovbrudd. Regjeringen har allerede besluttet at det så snart som mulig skal settes i gang et arbeid for å vurdere nærmere om det er elementer fra den danske ordningen som kan utfylle våre eksisterende ordninger. Dette må ses i sammenheng med tiltakene som regjeringen lanserte tidligere i høst, for å styrke innsatsen mot barne- og ungdomskriminaliteten:

- Regjeringen har sendt på høring forslag som gjør det til et eget straffbart forhold å involvere mindreårige i kriminalitet.
- Regjeringen vil foreslå å øke strafferammen for å bære skytevåpen og kniv på offentlig sted.
- Politiet kan i dag i visse tilfeller innbringe barn under 15 år, men kan kun holde dem i fire timer. Regjeringen vil vurdere en utvidelse av firetimersfristen for å gi politiet mer tid til å få kontroll på det som ofte er en uavklart situasjon, og for bedre å kunne ivareta den mindreårige.
- Regjeringen vil foreslå at domstolene i unntakstilfeller kan forlenge varetektsfengsling av barn over den kriminelle lavalder med fire uker av gangen, mot to uker i dag.
- Regjeringen vil se på muligheten for å styrke politiet og påtalemyndighetens virkemidler overfor barn over og under den kriminelle lavalder som begår kriminalitet. Eksempler på eksisterende forebyggende tiltak som kan utvides;

- øke antallet henvisninger til konfliktråd
- styrke omfanget av nettpatruljene
- mer informasjonsdeling mellom relevante etater
- flere SLT-samarbeid i kommunene (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak).

For tiltak under barnevernet vises det til svar på spørsmål 2–4.

2 Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om oppbygging av et nettverk med institusjonsplasser for ungdom, både åpne og lukkede, som inneholder bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering av ungdom.

Regjeringen deler målet om at institusjonsplasser for ungdom med gjentakende og alvorlig kriminalitet skal ha bred faglig kompetanse. I Prop. 83 L (2024–2025) Kvalitetsløftet i barnevernet er det varslet en ny retning for institusjonstilbudet. Barnevernsinstitusjonene skal gi ungdom med sammensatte behov trygghet, kontinuitet og faglig oppfølging. Dagens målgruppedifferensiering skal erstattes med tre institusjonstyper: akutt og utredning, omsorg og utviklingsstøtte, og forsterket omsorg og utviklingsstøtte. Målet er mer fleksible og robuste institusjoner som kan tilpasses barnas behov og på den måten redusere behovet for flytting. Det arbeides nå med å videreutvikle det nærmere innholdet i det forsterkede institusjonstilbudet innenfor den nye innretningen.

Barnevernsinstitusjoner skal være et hjem for barna og ungdommene som bor der. Alle institusjoner kan sette grenser ut fra omsorgsansvaret. Institusjoner for barn med alvorlige atferdsvansker kan fatte vedtak om inngrep i barnets bevegelsesfrihet innenfor og utenfor institusjonens område i inntil 14 dager dersom det er nødvendig og til barnets beste, men dører kan ikke rutinemessig låses. Den fysiske utformingen av institusjonene skal legge til rette for slike inngrep, men begrensninger i dagens institusjonsbygg vil kunne være begrensende for adgangen til å bruke den tvungen lovgivningen åpner for. Samtidig mener regjeringen at utfordringsbildet for barne- og ungdomskriminaliteten medfører at det er behov for endringer i adgangen til å gjøre inngrep, jf. omtalen under.

Det finnes flere nettverk for behandlingsinstitusjoner, både innad i Bufetats regioner og nasjonalt, som bidrar til felles faglig utvikling. Det er blant annet utviklet behandlingsforløp som gjelder alle behandlingsinstitusjoner. Nasjonal enhet for behandlingstiltak i Bufetat (NABE) har nasjonalt ansvar for kartlegging av ungdom som kommunen har henvist til institusjonsbehandling. NABE vurderer hva slags behandling ungdommen trenger.

Regjeringen har etablert en pilot for et forsterket institusjonstilbud rettet mot ungdom som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Det er i år satt av 20 mill. kroner til tiltaket. Piloten har samme adgang til å foreta inngrep som andre institusjoner med tilsvarende godkjenning, men er forsterket med bl.a. mer personell. Piloten utvikles i tett samarbeid med kommuner, politi, helsetjeneste, skole og kriminalomsorg. Erfaringene fra denne piloten vil være viktig i videreutviklingen av det forsterkede institusjonstilbudet innenfor ny retning for institusjonsbarnevernet.

Regjeringen vil fortsette å utvikle institusjonstilbudet i tråd med kvalitetsløftet og vurdere hvordan kunnskapsbasert innhold og tverrfaglig samarbeid kan styrkes. De dagsaktuelle utfordringene skal møtes, samtidig som barnas rettssikkerhet og behov for omsorg og utviklingsstøtte ivaretas på best mulig måte.

Regjeringen har som mål at innsatte mindreårige skal plasseres i egne ungdomsenheter med tettere og mer tilrettelagt oppfølging og flere ansatte, jf. FNs barnekonvensjon som sier at barn som er berøvet friheten skal holdes atskilt fra voksne, med mindre det motsatte anses å være til det beste for barnet. Selv om terskelen for å fengsle barn er høy, og fortsatt skal være det, har regjeringen også tatt grep for å øke kapasiteten i ungdomsenhetene i kriminalomsorgen. Det har vært en markant økning i antall innsettelse av mindreårige i fengsel de siste årene, og behovet for plasser har tidvis vært større enn antall plasser i ungdomsenhetene. I 2023 var det åtte plasser ved to ungdomsenheter, og i 2024 ble to nye plasser ved Ungdomsenhet øst på Eidsvoll tatt i bruk. I 2025 er en ny ungdomsenhet åpnet på Evje. Fire plasser er nå tatt i bruk, og arbeid pågår med å etablere ytterligere syv plasser slik at enheten vil ha totalt 11 plasser. Dette vil innebære en dobling av kapasiteten siden 2024, fra 10 til 21 plasser. Regjeringen vil øke kapasiteten ytterligere, til 27 plasser. Dette skal gjøres gjennom å etablere ytterligere seks plasser ved Ungdomsenhet øst på Eidsvoll. Arbeidet med å planlegge denne utvidelsen er i gang.

Vi har også satt i gang en utredning av behovet for å etablere ytterligere plasser på lengre sikt. Kriminalomsorgsdirektoratet er i gang med arbeidet, som skal overleveres departementet før sommeren 2026.

3 Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som gir mulighet til å holde ungdom med kriminell adferd i lukkede institusjoner så lenge det er behov for det.

Etter dagens regelverk har barnevernsinstitusjonene for barn med alvorlige atferdsvansker en utvidet adgang til å vedta inngrep i barnets rettigheter. Når det er nødvendig for formålet med oppholdet, kan institusjonen vedta at barnet ikke kan forlate institusjonen uten voksenfølge eller nekte barnet å forlate institusjonen og låse døren til institusjonen for det enkelte barn. Vedtak kan treffes for to uker om gangen og kan forlenges. Institusjonen kan også nekte barnet besøk for inntil to uker om gangen. Videre kan institusjonen nekte bruk av og inndra elektroniske kommunikasjonsmidler og internett i fire uker fra inntak, og deretter for to uker av gangen. Vedtak kan fornyes. Institusjonene kan også kroppsvisitere, undersøke barnets rom og eiendeler og inndra farlige gjenstander når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling eller for å ivareta trygghet og trivsel for alle på institusjonen.

Omstillingen av barnevernsinstitusjonene i tråd med kvalitetsløftet, jf. Prop. 83 L (2024–2025), er startet opp, men vil ta tid. I påvente av denne omleggingen er det foretatt endringer i barnevernsloven som trer i kraft fra 1. januar 2026:

- Institusjonens omsorgsansvar tydeliggjøres, herunder plikt til å beskytte barn og sette nødvendige grenser, blant annet om innetider og mobil/internett.

- Institusjonene får utvidet adgang til å benytte fysisk makt for å hindre nær forestående fare for at barnet utsetter eget liv eller egen helse for alvorlig skade.
- Dagens forbud mot at institusjonen kan føre kontroll med barnets korrespondanse oppheves, og det innføres en ny hjemmel som åpner for at institusjonen kan kreve innsyn i barnets elektroniske kommunikasjon og aktiviteter for inntil to uker av gangen. Dette skal bidra til at institusjonen kan oppdage om barnet har kontakt med kriminelle aktører, kjøper narkotika eller selger seksuelle tjenester.

Videre har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet fått i oppdrag å oppdatere retningslinjer om rettigheter og inngrep for barn på institusjon, i tråd med endringene i barnevernsloven. Retningslinjene skal publiseres på nyåret og vil tydeliggjøre hvilket handlingsrom institusjonene har til å sette grenser og vedta inngrep i barns rettigheter.

Regjeringen er bekymret for utviklingen med stadig yngre lovbrutere og mer alvorlige lovbrudd og har den siste tiden varslet nye og ytterligere grep. Regjeringen vil forlenge tiden barnevernsinstitusjoner kan låse dører og begrense besøk og barnets tilgang til telefon og internett. Regjeringen mener videre at det er barnets behov for begrensninger/inngrep som skal være styrende, og ikke hvilken institusjon de bor på. Regjeringen har derfor også varslet at vi vil utvide reglene for inngrep på barnevernsinstitusjoner.

Det er også varslet at regjeringen vil se på ytterligere lovhjemler som skal sikre et nødvendig beskyttelses- og sikkerhetsnivå for å ivareta barn som er til fare for seg selv eller andre, eller som står i fare for å bli utnyttet til kriminalitet. I tillegg vil regjeringen følge opp Stortingets vedtak nr. 8 (2025–2026) fra Trontaledebatten om å komme tilbake med forslag til lovhjemler som ivaretar behovet for forsterkede institusjonstilbud innenfor barnevernet for barn som begår eller står i fare for å begå gjentatt alvorlig kriminalitet.

Regjeringen følger behovet for endringer i barnevernets institusjonstilbud tett og i lys av utfordringsbildet vi står overfor. Det innebærer at vi skal ha et godt institusjonstilbud for barn som har begått kriminelle handlinger. Samtidig er den viktigste oppgaven å hjelpe disse barna ut av kriminalitet. Det innebærer at institusjonsopphold som åpner for adgang til inngrep, må følges av andre virksomme tiltak for å bidra til en helhetlig og ønskelig utvikling for barnet.

- 4 *Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som sikrer vurdering av hensynet til samfunnet og ofrenes beste når oppfølging av og tiltak mot barn under den kriminelle lavalder skal vurderes.*

Samfunnet har en klar forpliktelse til å forebygge kriminalitet og ivareta ofre. Samtidig må vi erkjenne at mange av barna under den kriminelle lavalder som begår lovbrudd, har vært utsatt for omsorgssvikt, vold eller andre belastninger. En rapport fra Oslo Politidistrikt (2024) viser at en stor del av de barna og ungdommene som har ti eller flere anmeldelser og står bak alvorlig og gjentakende kriminalitet, selv har opplevd vold i hjemmet eller omsorgssvikt. De har behov for hjelp og må møtes med tiltak som gir reell mulighet for rehabilitering og en ny start.

Det oppstår også vanskelige dilemmaer mellom ansvar og offerrolle når vi vet at mange av de barna som begår alvorlige lovbrudd, utnyttes av voksne. Vi ser barn som handler under press, frykt eller påvirkning og manipulasjon fra voksne som utnytter deres sårbarhet. Det må være førende for hva slags tilbud disse barna får at tiltakene hjelper dem. Vi må være sikre på at disse barna ikke påføres ytterligere skade gjennom uhensiktsmessige tiltak som potensielt gjør risikoen for ny kriminalitet større. Dette vil også samfunnet være best tjent med. Vi vet også at kriminelle bruker sosiale medier til å reklamere for en kriminell livsstil og rekruttere unge til kriminell aktivitet. Regjeringen har foreslått en 15-årsgrense for sosiale medier. Dette vil gjøre det vanskeligere for kriminelle nettverk å nå ut til barn og unge.

At barn får nødvendig hjelp til å komme ut av en kriminell løpebane, er en innsats og bruk av ressurser som også kommer samfunnet til gode. For å lykkes med dette kreves en bred og koordinert innsats på tvers av sektorer – barnevern, skole, helse, politi og nærmiljø.

Regjeringen mener det er viktig å utvikle tiltak som både ivaretar barnas behov og hensynet til samfunnet og ofrene. Dette handler ikke om å straffe barn, men om å sikre at tiltakene er målrettede og trygge – både for barnet selv og for omgivelsene. Det betyr at hensynet til samfunnsbeskyttelse og ofrenes situasjon naturlig vil inngå i vurderingen av tiltak for barn under den kriminelle lavalder, innenfor rammen av barnekonvensjonen og barnevernets formål.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur